

OBICEIURILE LEGATE DE NAȘTERE LA ROMÂNII ȘI RUȘII-LIPOVENI DIN DOBROGEA

Elena PAPA*

BIRTH CUSTOMS OF ROMANIANS AND RUSSIANS - LIPOVAN FROM DOBRUDJA

Abstract:

In this article we propose a comparative presentation of birth habits of Romanians and Russian - Lipovans from Tulcea County.

The approach of birth customs in comparative perspective allows noting the phenomenon of similarity of certain aspects and in a smaller percentage the differences.

Similarities occur in the sequences of habits and in the practice of magical rites and rituals related acts. Differences arise from different imagology of birth to these populations, the report Christian - pre-Christian kept in structure of the two communities.

*

Key words: birth, custom, Romanian, Russian – Lipovan, Dobrudja, baptism

Cuvinte cheie: origine, datină, român, ruși-lipoveni, Dobrogea, botez

---

Abordarea obiceiurilor legate de naștere, din perspectivă comparativă, permite remarcarea fenomenului predominant al asemănării anumitor aspecte și, într-un procent mai mic, diferențele.

Asemănările apar în desfășurarea secvențelor obiceiurilor și în practicarea unor rituri care țin de actele magice și ritualice.

În prezentul demers vom prezenta câteva obiceiuri legate de naștere (de la moșit până la botez) la românii și rușii-lipoveni din Dobrogea.

La români moșitul era practicat de către o femeie în vârstă, rudă sau o vecină din sat sau din satul apropiat, cunoscută sub denumirea generică de “babă” sau „moașă”. Aceasta juca un rol important în desfășurarea ritualului nașterii (de exemplu: pregătirea camerei, încălzirea unor cârpe pe care le așeza pe abdomenul femeii însărcinate, asigurarea unei nașteri ușoare, tăierea buricului copilului, purificarea spațiului unde va avea loc nașterea, aducerea de apă sfințită de la biserică).

Moașa îngrijea lăuza și copilul până la scaldă de după botez. Rolul moașei se prelungea în timp, supraveghind creșterea copilului, având astfel un statut privilegiat în cadrul familiei, fiind respectată de nepoții moșiți, de mamă și de copii ei. Moașa păzea mama și copilul de forțele malefice și, la trei zile după naștere, așeza masa ursitoarelor (masă rituală prin care se încerca atragerea forțelor benefactive ale destinului). În seara de Ursitoare, moașa îmbăia și îmbrăca nou-născutul cu o cămașă nouă. Se spunea că ursitoarele i se arătau în vis, în raport de acesta cunoscându-se soarta născutului. În unele sate exista practica așezării unei flori sub pernă, iar mama visa soarta copilului sau un moment important din viața acestuia („moașa aducea fâină,

---

* Muzeograf IA, Complexul Muzeal al Patrimoniului Cultural Nord-Dobrogean Artă-Etnografie, ICEM Tulcea.

pâine, zahăr, orez, ce aducea acolo și o floare și mi-o punea sub cap ca să visez ursitorile. Dar eu mai țin minte ce visam”? (Nedelcu Anghelina, Luncavița, cercetare de teren din anul 2008).

Tânăra mamă era îngrijită cu atenție de către “cei din casă” astfel că “după naștere, timp de patruzeci de zile nu avea voie să iasă, să treacă pragu’ ușii, că era spurcată .... Nici la vite, nici să meargă la fântână, dacă nu avea făcută molifta! Stătea în casă cu copilul ei.” (Ion Cristina – 84 ani, Zebil, cercetare de teren din anul 2009).

De obicei, nașii de cununie ai părinților botezau copilul. Botezul se efectua la două-trei luni după naștere sau, în cazul în care acesta „cere botezul”, la câteva zile de la naștere. Înainte de a merge la biserică, în anumite zone există obiceiul ca mama să așeze pruncul la tocul ușii, pe o pernă, adresându-le nașilor următoarea formulă ritualică de 3 ori: „Vi-l dau păgân, să mi-l aduceți creștin”, iar nașii răspund: „Îl luăm păgân, vi-l aducem creștin”.

Ritualul încreștinării era efectuat de către preot: copilul era scufundat de trei ori în cristelniță, uns cu Sfântul Mir și înfășat în crâșmă de către nași. La întoarcerea nașilor de la biserică, au loc diverse gesturi rituale precum însemnarea crucii pe “ușorul” ușii și înapoierea copilului mamei însoțit de rostirea de trei ori „Ți l-am luat păgân, ți-l aduc creștin”. În anumite sate se crede că în momentul înapoierii pruncului mama trebuie să stea în pat, iar picioarele să nu atingă pământul. În același timp, nașii îi dăruiesc mamei o bucată de pâine și o floare roșie (de obicei mușcată).

A doua zi urmează scaldă pruncului și petrecerea în sine, numită cumetrie. În apa de la scaldă se pun nouă feluri de flori, bani, fulgi, zahăr și alte obiecte cu valoare simbolică. După îmbăierea copilului de către nași, apa se vărsa la rădăcina unui copac.

La rușii-lipoveni, la naștere femeia era asistată de „babki”, care, după cum relevă și termenul folosit, era o femeie bătrână. Babka era unul din actanții importanți din viața satului tradițional și îndeosebi în ritualurile legate de naștere.

Spre deosebire de români, nu se cunoaște la lipoveni obiceiul ursitoarelor.

Interdicția ca femeia să nu iasă 40 de zile din casă după naștere, o întâlnim și la populația lipovenească. În acest timp, „Babki” venea să vadă lehuza și avea grijă de mamă și de copil. „Babki” era primită în timpul celor 40 de zile cu daruri: un prosop, o rochie sau material, pe care ea le accepta numai după ce îndeplinea gestul ritualic al spălatului pe mâini. De asemenea, în cele 40 de zile i se dădea „de mâncat și de băut”.

În camera unde naștea femeia se generau o serie de practici rituale. Se verifica puritatea și amplasarea diferitelor obiecte și plante, pentru ca “duhurile rele” să nu-și facă sălaș acolo. Pentru sănătatea femeii care a născut, normele tradiționale prevedeau anumite practici care țineau de medicina populară și, în primul rând, era baia zilnică făcută cu infuzii de plante. În acest scop se foloseau: strugurele șarpelui, mușețel, scumpie, pojarniță. Folosirea fiecărei plante era legată de sănătatea femeii: strugurele șarpelui trebuia „să fie grasă, ca să nu o atace relele”, iar mușețelul se folosea „ca să fie albă”. Magia, prin analogie, este și în acest caz evidentă și folosită prin respectarea necondiționată a normei etice, impusă de tradiție.

Botezul era fixat după cel mult 20 de zile după naștere, astfel încât copilul să fie creștinat. În ziua botezului copilul era luat de acasă de nașă, rolul nașului fiind acela de a încălzi și a aduce apă în cristelniță. La botez se pun doi nași – unul din partea mamei, altul din partea tatălui, neexistând condiția ca cei doi să fie căsătoriți. Prin botez se stabilea între nași și fin, între nași și părinții copilului, un grad de rudenie puternic, aproape ca și rudenia prin sânge, așadar o structură de neam accentuată în cadrul comunității tradiționale lipovenești și prin actul botezului. Gradul de rudenie stabilit prin botez a dus la fixarea acestei concepții într-o zicătoare: „*Bunică ești de nevoie, nașă din dragoste*”.

În trecut, numele copilului botezat era stabilit de către preot în funcție de sfinții din calendarul bisericesc comemorați în perioada apropiată venirii pe lume a copilului.

„Scăldătoarea”, baia făcută copilului imediat după botez, era făcută de părinți sau de bunici. În apa acestei „scăldători” nu se punea nici un obiect care ar fi putut avea forța magică, așa cum am văzut la obiceiurile de naștere ale populației românești.

La petrecerea de la botez nu apare obiceiul darului în bani. Botezul este plătit de naș iar nașa cumpără „crășma”. Pusul banilor la copil este preluat de la români. Singurul dar constă în faptul că nașii dădeau copilului haine, iar mesenii dăruiau copilului lucruri simple, necostisitoare.

Un moment important, și cu semnificații care deseori scapă analizei, îl constituie în ceremonial legatul la mijloc al copilului cu „pois-ul” (brâul). Această piesă este considerată însemn al încreștinării, stabilește legătura dintre trup și suflet. „Pois-ul” era purtat permanent, căpătând astfel și valențe de obiect protector, fiind încărcat cu forțe benefactive. Astăzi „pois-ul” își păstrează, într-un procent destul de mare, funcțiile tradiționale și valențele magice.

Nu există în cadrul acestor obiceiuri legate de intrarea copilului în lume, în comunitatea respectivă, obiceiul „luatului din moț”, care se făcea la un an de zile.

Obiceiurile legate de naștere deschid seria de secvențe rituale ale copilăriei, cum ar fi: primul tuns, prima dentiție, primul pas, rituri la împlinirea unui anumit număr de ani etc.

Se poate observa că numai în cazul obiceiurilor legate de naștere există un ceremonial deosebit (actanți cu roluri specifice, mese rituale, diverse acțiuni cu scopuri protective sau purificatoare).

În cazul riturilor legate de copilărie, totul se rezumă la simple acte rituale (de exemplu cele de la căderea primului dinte).

BIBLIOGRAFIE

- EVSEEV, I. 1997, *Dicționar de magie, demonologie și mitologie românească*, Editura Amarcord, Timișoara.
- MORARU, G. 2009, *Nașterea în Sărbători și obiceiuri*, Volumul V *Dobrogea, Muntenia*, Editura Etnologică, București, 3-57.
- TĂNASE, C. 2004, *Lipovenii din Sarichioi*, în „*Repere dobrogene. Note și comentarii de teren*”, CNCPCT, București, 165-181.